

Vejle Ådal - geologisk set

Vejle Ådal strækker sig fra bunden af Vejle Fjord og til Spjarup. Fra Vejle Fjord og stik mod vest ligger dalen bred og mægtig. Ved Skibet snævrer dalen pludseligt ind til kun en kilometers bredde og fortsætter herfra som en dyb og stejl dal stik mod sydvest til Spjarup. Ved Lihmskov skifter selve Vejle Å retning mod nordøst, hvor den udspringer i Engelsholm Sø. Denne del af ådalens forløb er formentligt dannet ved vanderosion, og hører geologisk set ikke sammen med den øvrige del af ådalen, der primært er formet af isen.

Isen har givet de store former

Der er næppe nogen tvivl om, at Vejle Ådals retninger og placering er styret af dybe strukturer og forkastninger i Danmarks undergrund. Ådalens nuværende form og øverste jordlag er imidlertid resultatet af isens bevægelser under de sidste istider.

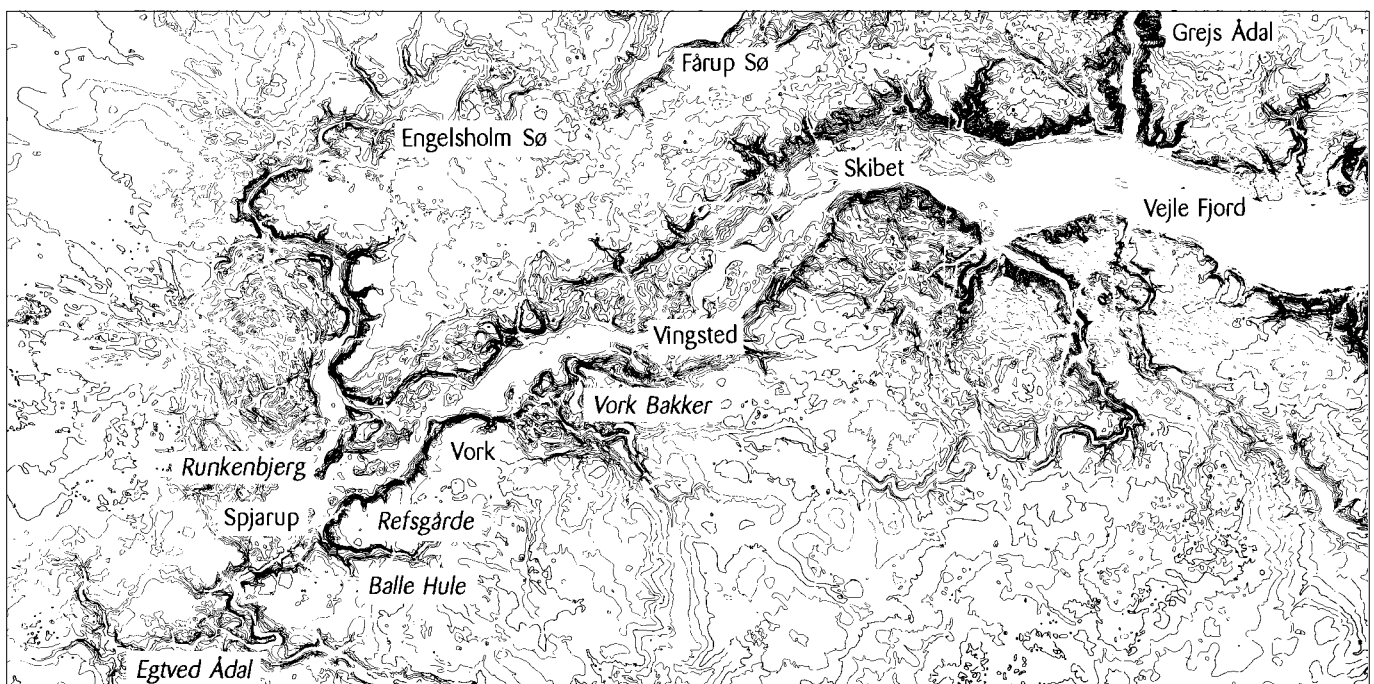
Mest afgørende har været isens fremrykning mod hovedopholdslinien op gennem ådalen under sidste istid, Weichsel Istiden, for 115.000 -15.000 år siden. Isen fulgte de dalsystemer, der tidligere var dannet tilbage i den ældre del af kvartærtiden eller i tiden før kvartærtiden. Isen uddybede dalen og afstrømmende smeltevand eroderede i dalens bund og sider. Smeltevandet har samtidigt i nogen

grad hindret permafrostens beskyttelse mod erosion, så senere gletscherfremstød yderligere kunne uddybe dalen.

Dalbunden er meget forskelligt udformet. Fra bunden af Vejle Fjord og til Haraldskær er dalbunden jævn og flad. Dalens fortsættelse ind til Vingsted er derimod meget bakket. Fra Vingsted til Vork får dalen igen et jævnt forløb, som atter vest for Vork afløses af store bakker.

De stærkt kuperede dele af dalbunden er dannet i forbindelse med isens tilbagetrækning fra hovedopholdslinien. Under tilbagesmeltingen har isen rykket frem og tilbage i nogle mindre fremstød. Isfronten har herved skubbet randmorænebakker op foran sig. Det er først sket ved isfremstød vest for Vork og senere ved fremstød, da isen er smeltet tilbage til området omkring Vingsted. Måske er randmorænebakkeme ved Vingsted blevet presset yderligere op under det langt senere østjyske isfremstød.

Randmorænebakkeme har i ådalen også virket som store dalspærringer, der ved isens tilbagesmelting opdæmmede smeltevand til store søer mellem isfronten, dalens sider og bakkerne. Aflejringer fra disse isdæmmede søer er påvist under de flade dalpartier vest for Vork og vest for Vingsted.

Kurvekort over Vejle Ådal med kurveinterval på 5 m.

Kraftig erosion har skabt nye markante landskabstræk og bakker

Et af de markante træk ved ådalen er de mange fremtrædende spor af det rindende vands eroderende virkning.

I kanten af ådalen har vandløb mange steder skåret en række dybe slugter ud som her ved Refsgårde. Andre tydelige eksempler er erosionsskrænterne ved Egtved Å, Balle Hule og Vork Bakker.

Som et af de mere ejendommelige eksempler på vandets erosion kan nævnes Runkenbjerg nord for Refsgårde.

Runkenbjerg ligger som en rest af en mere udstrakt bakke eller gammel dalbund, der ved floderosion både under og efter isens tilbagetrækning er blevet eroderet på begge sider, så den nu fremstår som en lang smal ryg.

Runkenbjerg

Et af de få steder med kildekalk

Vejle Ådal er så skarpt skåret ned i det omgivende terræn, at grundvandet under dalen står under et kraftigt overtryk. Mange steder er der et overtryk på 5-10 meter over terræn. Det høje grundvandstryk giver næring til de mange kilder i dalens bund og langs dalens sider. Smukke kilder findes bl.a. langs Bindeballestien ved Ravning.

Det opstrømmende grundvand har også flere steder aflejret kildekalk. Kildekalk er dannet ved at det nedsivende regnvand i baglandet har opløst kalk i moræneaflejringerne og transporteret kalken frem til ådalen. Hvor grundvandet bryder frem som en kilde udfældes kalken som kildekalk.

I ådalen kan ses aflejringer af kildekalk bl.a. vest for Ravning Station